

Українське теріологічне товариство НАНУ
Оргкомітет XXIV Теріологічної школи

ЗООЛОГІЧНІ КОЛЕКЦІЇ:
збір, облік, ідентифікація зразків

<http://terioshkola.org.ua/ua/shkola24/shk24-main.htm>
e-mail: mammalia@ukr.net

ПРОГРАМА 24 ТЕРІОШКОЛИ (версія 4.10.2017, 10:50)

ДАТИ ТА ЛОКАЦІЇ

Школа-семінар проходить у місті Одеса протягом 5 днів, 4–8 жовтня 2017 р. на базі кількох установ. Основні локації за днями:

день 1 — ЦЕМ (Український науковий центр екології моря),

день 2 — ПЧІ (Українським науково-дослідним протичумним інститут ім. І. Мечникова),

день 3 — ЗМОУ (Зоологічний музей Одеського національного університету ім. І. Мечникова),

день 4 — екскурсія (верхів'я Куяльнику, поїздка автобусом),

день 5 — ЗМОУ (Зоологічний музей Одеського національного університету),

щовечора — ГБС (Гідробіологічна станція ОНУ).

ДЕНЬ ПЕРШИЙ (заїзд, реєстрація, вітальна та настановча сесія, вечірка)

основне місце — ЦЕМ; реєстрація — 9:00–13:00; засідання — до 18:30, з 19:00 — вечірка на ГБС.

активність 1.1. Прибуття, реєстрація, поселення

місце: ЦЕМ; час: до 12:00 заїзд. Звертатися до членів оргкомітету (жовті бейджі): Олена Дятлова — поселення в хостелі та базовий оргвнесок, Дмитро Соколовський — поселення на ГБС, Олександр Гайдаш — реєстрація учасників та оргвнесок на харчування, Золтан Баркасі — уточнення до програми. За столиками реєстрації — Вікторія Левченко (ПЧІ) та Олена Дашевська (ПЧІ).

[фотосесія біля моря]

[обід на березі — 13:00–14:00]

активність 1.2. Вітальна сесія

місце — ЦЕМ; Ігор Загороднюк, Віктор Коморін (директор ЦЕМ), Євген Дикий (директор ПЧІ)
бюджет часу: 1,5 год. (з 14:00 до 15:30)

вітальні слова від організаторів, оголошення уточненого плану роботи, доповідь про історію теріошколи та звіт про попередню (Слобожанську) теріошколу.

- Коморін Віктор, Дикий Євген (ЦЕМ, ПЧІ). Вітання учасникам 24 Теріошколи-семінару.
- Загороднюк Ігор. Нарис історії Українського теріологічного товариства та Теріошколи.
- Брусенцова Наталія. Звіт про 23 Теріологічну школу в НПП «Слобожанський».

[перерва на чай і каву] бюджет часу 0,5 год. (з 15:30 до 16:00).

активність 1.3. Сесія «Природа і фауна регіону, історія досліджень»

місце ЦЕМ; ведучі — Микола Роженко, Дмитро Соколовський).
бюджет часу: 1,5 год. (16:00–18:00).

доповіді про природу регіону та його теріофауну:

- Дятлова Олена [доповідач], Роженко Микола. Природно-заповідний фонд Одещини.
- Гайдаш Олександр, Соколовський Дмитро. Особливості мікротеріофауни Причорномор'я.
- Роженко Микола. Особливості макротеріофауни Північного Причорномор'я.

активність 1.4. Фотосесія та вечірка біля багаття. Інформаційний ярмарок

місце — ГБС; бюджет часу: 3 год. (19:00–21:00). ведучі — Наталія Брусенцова, Микола Роженко

Дружня вечірка біля багаття. Обговорення тем поточної школи. Регіональні презентації.

- *Інформаційний ярмарок (новини про конференції, видання, інтернет-ресурси тощо).*

ДЕНЬ ДРУГИЙ (дві сесії з доповідями, майстер-клас та круглий стіл)

основна тема дня: «Діагностика матеріалу: у терені та в колекціях»

активність 2.1. Сесія «Дослідження та моніторинг мікротеріофауни»

місце — ПЧІ; ведучі — Олександр Гайдаш, Дмитро Соколовський

бюджет часу — 1,5 год. (10:00–11:30). Доповіді:

- *Соколовський Дмитро. Дослідження мікротеріофауни Причорноморського регіоні України в УНДПЧІ.*
- *Гайдаш Олександр. Роль дрібних ссавців як резервуарів ОНІ в функціонуванні осередків ОНІ на півдні України.*
- *Біатов Антон. ГИС-моніторинг біотичного різноманіття: методичні аспекти [назва попередня].*

[перерва на чай і каву]

бюджет часу 0,5 год. (11:30–12:00)

активність 2.2. Сесія з доповідями «Польова діагностика та теренові дослідження»

(місце — ПЧІ; ведучі — Ігор Загороднюк та Микола Роженко.

бюджет часу: 1,5 год. (12:00–13:30).

Питання до розгляду: дистанційна діагностика в польових умовах та непрямі дані (аналіз слідів життєдіяльності). Надійність екстер'єрних ознак та визначення матеріалу за слідами лап, пориями, фото зі стаціонарних фотопасток та випадкові фото. Діагностика великорозмірних ссавців за фрагментарними даними та слідами життєдіяльності. Аналіз ознак норової діяльності хижих ссавців та надійність ідентифікації норових сховищ. Норові системи мишовидих гризунів як індикатор присутності видів. Визначення за ультразвуками та різноманітними унікальними особливостями (поведінка, запах, ключові морфологічні деталі).

- *Коваль Неля. Дослідження ссавців на території Ужанського НПП та питання ідентифікації при непрямих даних (нори, сліди, погризи).*
- *Марарескул Владислав (ІЗ АНМ). О появи шакала в Придністров'є.*
- *Редінов Костянтин [доповідач], Панченко Павло, Форманюк О. Матеріали до поширення крота європейського в Миколаївській області та проблеми ідентифікації виду у польових умовах.*
- *Роман Євген. Фотографування та відеозйомка відбиток кінцівок та інших ознак життєдіяльності тварин як метод їх дослідження.*

[обідня перерва] (кулінарні шедеври від колег з ПЧІ)

бюджет часу — 1 год. (13:30–14:30)

активність 2.3. Майстер клас. Діагностика близьких видів

місце — ПЧІ; ведучі — Золтан Баркасі та Вадим Кириченко (?)

бюджет часу — 2 год. (14:30–16:30)

Діагностика дрібних ссавців за остеологічними зразками (черепи, рештки в пелетках та поїдях). Визначення близьких видів та проблемних зразків за остеологічними ознаками. Робота з оптикою та USB-мікроскопом. Зразки дрібних ссавців будуть представлені колегами з ННПМ і колегами з УНДПЧІ. Важливим заходом буде визначення проблемних зразків, привезених колегами.

- *Баркасі Золтан. Майстер-клас за темою: «Діагностика близьких видів полівок за остеологічними зразками».*
- *Загороднюк Ігор. «Ідентифікація видів мишаків (*Sylviaetus*) за черепними ознаками».*

[перерва на чай і каву] бюджет часу 0,5 год. (16:30–17:00).

активність 2.4. Семінар «Ідентифікація великих тварин в терені»

місце — ПЧІ; ведучі — Микола Роженко.

бюджет часу — 1,5 год. (17:00–18:30).

- *Брусенцова Наталія. Презентація «Визначення хижих за норами та слідами».*
- *Роженко Микола. Повідомлення до КС: «Ідентифікація хижих ссавців за слідами життєдіяльності у терені».*
- *Селюніна Зоя. Особливості обліку ссавців за слідами життєдіяльності: нори, викиди.*

[трансфер до ГБС]

[вечеря на березі] бюджет часу — 1 год. (19:00—20:00)

активність 2.5 (продовження 2.4). Круглий стіл «Ідентифікація звірів в терені»

місце — ГБС; ведучі — Зоя Селюніна та Наталія Брусенцова

бюджет часу — 2 год. (20:00–22:00)

Дистанційна діагностика та діагностика за слідами життєдіяльності. Особливості екстер'єру близьких та мало відмінних при дистанційній діагностиці видів. Відмінності видів за екстер'єром, особливостями поведінки, відбитками пар, погризами, поїдами, норами, пориями тощо. Експрес-визначення тварин за екстер'єром у польових умовах.

день третій: основна тема дня — «Теріологічні колекції: їх збір та ведення»

місце — ЦЕМ (до обіду) та ЗМОУ (після обіду)

активність 3.1. Сесія «Динаміка фауни»

місце — ЦЕМ; ведучі — Олена Дятлова та Ігор Загороднюк

бюджет часу — 1,5 год. (9:00–10:30)

- *Ларченко Александра. Новые данные по фауне рукокрылых центрального и восточного Полесья.*
- *Михальов Юрій (ІБМ). Особенности сбора биологического материала на китобойном промысле (+ про масштаби та вибірковість здобування).*
- *Саварин Александр. О необходимости ревизии микротериофауны Белорусского Полесья: обоснование проблемы, методы ее решения, первые результаты.*

[перерва на чай і каву] бюджет часу 0,5 год. (10:30–11:00)

активність 3.2. Сесія з доповідями «Дослідження на заповідних територіях»

місце — ЦЕМ; ведучі Анжела Красовська, Ігор Мерзлікін

бюджет часу: 1,5 год. (11:00–12:30)

- *Красовська Анжела. Біотопна диференціація мишуватих гризунів Гологоро-Кременецького кряжу.*
- *Стецула Надія. Таксономічне та видове різноманіття мишоподібних гризунів національного природного парку «Сколівські Бескиди».*
- *Тімошенко Володимир. Невиконання існуючого законодавства на територіях ПЗФ та наслідки цього (на прикладі *Canis lupus*).*
- *Штик Ольга. Доповідь «Мишоподібні гризуни Природного заповідника Медобори».*

активність 3.3. Акція «Ніч їжаків» в рамках Року Їжака (2017)

місце — ЦЕМ; ведучі — Олена Дятлова та Александр Саварін.

бюджет часу: 1,0 год. (12:30–13:30).

Проект сценарію готовий (у І. Загороднюка): презентація «21 факт про їжаків», огляд їжаків фауни Східної Європи, презентація видань, огляд актуальних досліджень та видань про їжаків, фотовиставка «Ніч їжаків» (колекція фото від різних колег), фотосесія з їжачком.

[обідня перерва (на ГБС)] (13:30–14:30).

активність 3.4. Сесія «Зоологічні та природничі музеї та робочі колекції»

місце — ЗМОУ; ведучі — Володимир Лобков та Арпад Крон.

бюджет часу: 1,5 год. (15:00–16:30).

питання до розгляду: музеї та колекції як осередки накопичення і дослідження актуальних тем, особливості колекцій, ведення баз даних та каталогів, база даних Global BD, критерії цінності зразків, колекції як джерело інформації про таксономію, біогеографію, мінливість тощо. Порівняльні та еталонні колекції. Нестандартні колекції: остеологічні аномалії, «мокрі» колекції, окремі остеологічні структури (слухові барабани, бакулюми, скелети), голографічні зображення зразків. Колекції тканин для діагностики, генаналізу з метою вивчення філогенетики та геногеографії.

- *Заморов Веніамін (декан біофаку ОНУ). Вітальне слово учасникам 24 Теріошколи.*
- *Балоціна Інесса. «Тэрыалагічныя калекцыі ў прыродаахоўных установах Беларусі: аналіз сітуацыі».*
- *Городна Олександра. Генетичні матеріали в зоологічних колекціях: можливості та перспективи для розвитку молекулярно-генетичних досліджень.*
- *Красовська Анжела. Колекції мишоподібних гризунів К. Татарінова з території Гологоро-Кременецького краю.*
- *Крон Арпад [доповідач], Зізда Юлія, Луговой Олег. Особливості колекцій ссавців Зоологічного музею УжНУ (стан, каталогізація, темпи та джерела поповнення).*
- *[дистанційна доповідь] Шпак Аляксей, Лаганенка Аляксандр. Сложности и подводные камни в молекулярно-генетических исследованиях млекопитающих.*

[перерва на чай і каву] бюджет часу 0,5 год. (16:30–17:00)

активність 3.5. Круглий стіл: «Критерії цінності зразків»

місце — ЗМОУ; ведучі — Юрій Іллюхін та Ігор Загороднюк

бюджет часу: 1,5 год. (17:00–18:30)

питання до розгляду: 1) що беремо у колекції. цінність зразків. важливість первинної інформації. зразки з неповними етикетками та порівняльні колекції.

2) шляхи наповнення колекції (приватні зібрання, цільові відлови, надходження трупного матеріалу з зоопарків, загиблі тварини, поїді хижих ссавців, пелетки сов тощо). проблеми обмеженого обсягу сховищ і необхідних заходів та ресурсів для догляду і зберігання. старіння, біопошкодження та втрата цінності зразків.

- *Загороднюк Ігор [доповідач], Наталія Черемних, Ігор Шидловський. Критерії цінності зразків та питання розширення фондів колекцій музеїв.*

[вечеря на березі]

активність 3.6. МК «Живоловки та ловчі тенета» (біля табору на гідробіологічній станції).

Техніка виставлення живоловок для дрібних ссавців та павутинних сіток для лову кажанів. Веде — Аляксандра Ларчанка (спільно з І. Загороднюком та С. Гайдашем).

бюджет часу: 1,5 год. (20:00–21:30)

ДЕНЬ ЧЕТВЕРТИЙ (екскурсійний)

активність 4. Екскурсія та польові заняття

місце — верхів'я лиману Куяльник, окол. с. Северинівка <https://goo.gl/RhnXzU>; Ведучі — Микола Роженко, Олександр Гайдаш і Дмитро Соколовський. Бюджет часу: 12 год., з 8:30 до 18:00 (у т.ч. переїзд автобусом 1 год., екскурсія, два заняття і обід — 10 год., переїзд назад — 1 год.)

візді автобусом до с. Северинівка, збір пасток Геро та пасток Шермана (живоловушок). Техніка визначення, обмірювання, зняття параметрів, епізоотологічне обстеження та препарування зразків для колекції. Техніка розтину дрібних ссавців та взяття проб. Біобезпека при роботі з дрібними ссавцями.

[трансфер]

бюджет часу 1,5 год. (з 8:30 до 10:00)

активність 4.1. Екскурсія «Маршрутний облік та пастко-ліній»

та відвідання заздалегідь розставлених пасток для контролю зоонозів. Маршрут і заняття на ньому сплановані колегами з УНДПЧІ (Дмитро Соколовський та Олександр Гайдаш).

бюджет часу 1,5 год. (з 10:00 до 11:30).

активність 4.2. Польовий клас «Безпека в терені»

ведучі — Олександр Гайдаш та Дмитро Соколовський
бюджет часу 0,5 год. (11:30–12:00).

активність 4.3. Майстер-клас «Збір і визначення матеріалу».

опрацювання матеріалу з пасток, його визначення та опис, правила біобезпеки (ведучі — Олександр Гайдаш та Дмитро Соколовський).

бюджет часу 1,5 год. (12:00–13:30).

- *Колеги з ПЧІ: Техніка визначення, обмірювання, зняття параметрів, епізоотологічне обстеження, взяття проб та препарування зразків для колекції.*

[обідня перерва]

бюджет часу 1 год. (з 13:30 до 14:30)

активність 4.4. Екскурсія верхів'ями лиману Куяльник

бюджет часу — 1,5 год. (з 14:30 до 16:00)

Друга частина екскурсії та фотосесія.

[трансфер — повернення до Одеси, до ГБС]

бюджет часу 1 год. (з 16:00 до 17:00)

[вечеря на березі]

активність 4.5. Круглий стіл «Перспективи подальшої роботи»

місце — ГБС; ведучі — Ігор Загороднюк та Олександр Гайдаш.

бюджет часу 3 год. (19:00–21:00)

обговорення підсумків семінару. Розробка рекомендацій. Інформаційний ярмарок — новини від кожного по колу про нові видання, публікації, проекти, дослідження. презентація двох останніх і планування нового випуску Праць теріошколи.

- *Зоя Селюніна, Наталія Брусенцова [не доповідь, в якості обговорення]. Загальне обговорення щодо можливостей збору і зберігання колекційних зразків силами співробітників установ ПЗФ*
- *Ігор Загороднюк [не доповідь, в якості обговорення]. Праці Теріологічної школи, останні три випуски, стан портфелю редакції та плани подальших видань.*

ДЕНЬ П'ЯТИЙ (фінальний)

активність 5.1. Біостанція. прощальна фотосесія. пакування валіз...

бюджет часу: 1,5 год., 8:00–10:30

активність 5.2. Екскурсія Зоологічним музеєм ОНУ

ведучий — Володимир Лобков; час: 11:00–12:00.

- *Лобков Володимир [доповідач-екскурсовод], Олейник Юрій. «Експозиція та наукові фондові колекції ссавців в Зоологічному музеї Одеського університету».*

активність 5.3. Заняття в музеї. Майстер-клас «Визначення віку ссавців»

місце — ЗМОУ або найближчій до музею аудиторії, 12:00–13:30.

- *Олейник Юрій. «Определение возраста хищных млекопитающих (на примере лисицы обыкновенной)»*

[легкий обід в музеї]

активність 5.4. Екскурсія по цінних та пам'ятних для зоологів місцях Одеси

бюджет часу: 3? год., 13:30–17:00.

на час екскурсій речі можна зберігати в музеї і тут перебувати до відходу потяга.

Зоологічний музей ОНУ.... відвідання місць захоронення та вшанування пам'яті Олександра Браунера, Богдана Волянського (II міський цвинтар).

[прощальна фотосесія та проводи]